

VIAȚA PRIVATĂ PRIN PRISMA CONVENȚIEI EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAZURILE MOLDOVENEȘTI

**Alexei CROITOR, doctorand,
Universitatea de Stat din Moldova
Departamentul Drept Internațional și European
email: croitor.al@gmail.com**

Rezumat: Prezenta lucrare aduce în evidență câteva cazuri împotriva Republicii Moldova examinate la Curtea Europeană a Drepturilor Omului în care au fost invocate încălcarea articolului 8 din Convenție. Am prezentat deciziile și argumentarea Curții. A fost analizate și prezentate chestiunile cheie care au fost abordate pe parcursul executării deciziilor prin analiza rapoartelor și comunicărilor prezentate de Guvernul Republicii Moldova la Comitetul de Miniștri a Consiliului Europei. Am urmărit evoluția modificărilor legislației și practicii naționale care a survenit în rezultatul adoptării acestor hotărâri ale Curții.

Cuvintele –cheie: Curtea Europeană a Drepturilor Omului, articolului 8, Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Comitetul de Miniștri, viața privată, executarea hotărârilor, satisfacția inechitabilă, unificarea practicii.

Summary: In this article we analyzed some cases against the Republic of Moldova examined at the European Court of Human Rights concerning violation of the Article 8 of the Convention. Brief report of Court assessments and merits were done. Also we present brief analyses of the main points raised during executions of the decisions which were topic of reports and communications presented by Government of Moldova to the Committee of Ministries of the Council of Europe. Also, evolution of legislation and judiciary practice under these decisions were presented.

Keywords: European Court of Human Rights, article 8, European Convention of Human Rights, Committee of Ministries, private life, execution of decisions, equitable compensation, practice unification.

Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (în continuare Convenția), încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 [1] a fost ratificată de Republica Moldova la 24.07.97 și a intrat în vigoare la 21.08.1997 [2].

Din 1997 până în prezent la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare CtEDO) s-au examinat 24 de cazuri împotriva Republicii Moldova în care reclamanții s-au plâns pe lângă alte violări pe violarea articolului 8 din Convenție [3].

În 21 din cele 24 de cazuri examinate la CtEDO s-a constatat violarea articolului 8 din Convenție. Deși doar unele din ele au prevăzut pe lângă măsurile individuale și măsurile generale, cu siguranță aproape toate au avut un impact, unele mai mare altele mai puțin, asupra dezvoltării legislației Republicii Moldova în diferite domenii unde se pune accent pe viața personală.

În continuare vom examina acelea cazuri în care CtEDO a declarat violarea articolului 8 din Convenție și vom urmări cum s-a modificat legislația națională sub această influență.

Concluziile expuse de autor sunt bazate pe rapoartele prezentate de Guvernul Republicii Moldova la Comitetul de Miniștri. Printre alte multe atribuții și competențe, Comitetul de Miniștri exercită (potrivit articolului 46 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului) **supravegherea executării** hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului și îndeplinirea clauzelor de reglementare amiabilă din partea guvernelor Statelor-membre a Consiliului Europei [3.1].

1. Cazul BORDEIANU c. MOLDOVEI [4] în care reclamanta s-a plâns la CtEDO pe procedurile de executare a hotărârii naționale prin care după divorț a dobândit dreptul de a stabili traiul copilului minor cu dânsa. Din cauza piedicilor create de fostul soț n-a putut să execute hotărârea definitivă timp de aproape patru ani. Executorul judecătoresc la care a fost intentată procedura de executare a hotărârii de transmitere a copilului reclamantei deși a întreprins anumite măsuri, acestea au fost insuficiente.

În speța dată CtEDO a reiterat careva principii generale caracteristice articolului 8 din Convenție și anume:

- Faptul de a fi împreună pentru un părinte și copilul său, reprezintă un element fundamental al vieții de familie, chiar dacă relația dintre părinți s-a rupt, și că măsurile la nivel național care împiedică această reuniune reprezintă o ingerință în dreptul ocrotit de articolul 8 al Convenției (§63) [4].

- Articolul 8 al Convenției implică obligațiile pozitive inerente ale statului de a respecta în mod eficient viața privată și de familie. Aceasta poate necesita adoptarea unor măsuri menite să asigure respectarea vieții de familie, până la implicarea în relațiile între persoane (§64) [4].

- Statul se bucură de o anumită marjă de apreciere, ținând cont de echilibru echitabil care trebuie să existe între interesele concurente ale persoanei și a societății în ansamblul său (§65) [4].

- Dreptul special garantat de Articolul 8 al Convenției și reiterat în speța dată este - dreptul unui părinte de a beneficia de măsurile necesare în vederea reunirii cu copilul său. Anume acest drept implică statul să întreprindă măsurile pozitive adecvate. Și aici CtEDO reiterează standardul ridicat cu privire la acestea măsuri: “într-o asemenea cauză, caracterul adecvat al unei măsuri se examinează în funcție de rapiditatea punerii acesteia în aplicare. Într-adevăr, procedurile relative de transmitere a drepturilor părintești, inclusiv executarea deciziei adoptate

în acest sens, trebuie efectuate în mod urgent, deoarece trecerea timpului poate avea consecințe ireversibile asupra relațiilor între copil și părinte care nu locuiește cu el” (§67) [4].

În rezultat, CtEDO a decis că a avut loc o violare a articolului 8 al Convenției, ca urmare a neexecutării deciziei judecătorești definitive pronunțate în favoarea reclamantei.

La luarea acestei decizii CtEDO s-a bazat pe următoarele circumstanțe, care constituie nerespectarea obligațiilor pozitive ale statului:

- autoritățile nu au demonstrat diligență corespunzătoare în executarea hotărârii judecătorești, care putea să fie asigurat doar prin măsuri coercitive sistematice mai dure față de debitor (fostul soțul reclamantei), pentru a schimba atitudinea acestuia;

- nu s-a asigurat rapiditatea punerii în aplicare a hotărârii judecătorești, deoarece trecerea timpului poate avea consecințe iremediabile pentru relațiile dintre copil și părintele care nu locuiește cu el;

- toleranței *de facto* a autorităților responsabile de executare și a instanțelor de judecată a rezistenței constante opuse de tatăl;

- absența unor măsuri menite să stabilească contacte eficiente și regulate între mamă și copil, la intervale rezonabile de timp (§91) [4].

Din 2011 pînă la 2014 Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a umărit executarea hotărârii CtEDO pe cazul BORDEIANU c. MOLDOVEI și în special măsurile generale pe care statul urma să întreprindă pentru modificarea legislației sau instituirea unor măsuri speciale întru evitarea unor astfel de probleme cu care s-a ciocnit reclamanta.

Sistemul care urma să fie reformat privea cel al executării hotărârilor judecătorești, modificarea căruia s-a început odată cu adoptarea de către CtEDO a hotărârilor pe cazurile LUNTRE ȘI ALȚII c. MOLDOVEI [5] și OLARU ȘI ALȚII c. MOLDOVEI [6].

Deși Legea [7] care a schimbat în totalitate sistemul de executare, la plasat din domeniul public în cel privat, a fost publicată în 2010, n-a reușit să asigure executarea în timp și promptă a hotărârilor. Guvernul Moldovei în raportările sale din 2014 [8] asupra cazului face referire la situația din 2008 sistemul de executare fiind în sfera serviciului public, dar în prezent sub guvernarea Legii [7] noi este reformat și asemenea cazuri n-ar trebui să apară.

2. Cazul AVRAM ȘI ALȚII c. MOLDOVEI [9] în care reclamantii au pretins, în special, violarea articolului 8 al Convenției, ca urmare a filmării ascunse a acestora și difuzării unei înregistrări video la televiziunea națională.

La nivel național reclamantii au obținut câștig în ce ține constatarea violării a articolului 8 al Convenției însă sumele acordate în calitate de compensație au fost insuficiente (§33). Curtea n-a examinat dacă a avut loc o ingerință în dreptul reclamantilor la viața privată, o dată ce instanțele de judecată naționale l-a

recunoscut. Chestiunea principală fiind dacă sumele acordate erau proporționale cu prejudiciul cauzat reclamanților și dacă, statul și-a îndeplinit obligația pozitivă, în temeiul articolului 8 al Convenției (§38) [9].

Decizia Cuții fiind: “...sumele acordate reclamanților de către Curtea Supremă de Justiție erau prea mici pentru a fi considerate proporționale gravității ingerinței în dreptul lor la respectarea vieții lor private. Potrivit reclamanților, difuzarea materialului video la televiziunea națională a afectat în mod dramatic viețile lor private, de familie și sociale și Curtea nu vede nici un motiv pentru a se îndoii de acest fapt. În asemenea circumstanțe, Curtea consideră că reclamanții mai pot pretinde statutul de victimă a violării articolului 8 al Convenției și, prin urmare, respinge obiecția preliminară a Guvernului privind statutul de victimă al reclamanților (§43). Prin urmare, a avut loc violarea articolului 8 al Convenției în această cauză (§44) [9].

În cadrul raportării de către Guvernul Moldovei a mersului executării acestei hotărâri, a indicat că nu există probleme la nivel de legislație, care ar implica necesitatea modificării ei, ci mai degrabă problema aplicării legislației cu privire la acordarea compensației pentru prejudiciul moral de către instanțele de judecată [10].

Observând o tendință de instituire a unor practici judiciare divergente în cadrul instanțelor de judecată din Republica Moldova, în special în ce privește aplicarea legislației naționale și a standardelor internaționale ce țin de acordarea despăgubirilor, inclusiv cu titlu de compensații morale, la 01 noiembrie 2012 Curtea Supremă de Justiție, în colaborare cu Direcția Agent Guvernamental a Ministerului Justiției, au adoptat Recomandarea nr. 6 “Privind satisfacția echitabilă” [11].

Scopul acestei recomandări fiind unificarea practicii judiciare a instanțelor naționale. În acest sens, se menționează jurisprudența CtEDO, și se sugerează instanțelor judecătorești naționale la constatarea violării articolului 8 al Convenției acordarea unei satisfacții morale în limitele de 1000-10000 euro, echivalentul în lei moldovenești [11].

3. În cauza G.B. ȘI R.B. c. MOLDOVEI [12] reclamanții s-au plâns pe încălcarea drepturilor lor garantate de articolul 8 al Convenției, ca urmare a sterilizării reclamantului G.B. și a sumei insuficiente a despăgubirii ce le-a fost acordată. Curtea în hotărârea pronunțată a criticat mărimea compensației acordate la nivel național a statuat: “Efectul devastator al pierderii capacității primului reclamant de reproducere și problemele îndelungate de sănătate reprezintă o ingerință considerabilă în drepturile acesteia asigurate de articolul 8 al Convenției, ceea ce impune o satisfacție echitabilă suficientă” (§32) [12].

Pe lângă problema satisfacției inechitabile, Curtea a ridicat și o altă problemă de ordin general: necesitatea introducerii asigurării obligatorii asupra

neglijenței profesionale în instituțiile medicale, pentru a face posibilă plata despăgubirilor victimelor (§34) [12].

În cadrul executării hotărârii, statul a raportat despre măsurile luate pentru unificarea practicii privind satisfacția echitabilă, referindu-se la Recomandarea nr. 6 [11] și Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție Nr. 8 din 24 decembrie 2012 [14].

Referințe bibliografice:

1. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Nr. 1950, din 04.11.1950, Publicat la: 30.12.1998 în Tratatul Internațional Nr.1, art. Nr: 342, [Accesat 08.12.2016], Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=285802>
2. Hotărârea Parlamentului RM privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a unor protocoale adiționale la această convenție nr. 1298-XIII din 24.07.97, publicată în Monitorul Oficial al R.Moldova nr.54-55/502 din 21.08.1997, [Accesat 08.12.2016], Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=307753>
3. Informația din baza de date HUDOC. [Accesat 08.12.2016], Disponibil: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"sort":\["kupdateDescending"\],"languageisocode":\["ENG"\],"respondent":\["MDA"\],"article":\["8"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{) [3.1] Site-ul Agentului Guvernamental [Accesat 08.12.2016], Disponibil: <http://agent.gov.md/comitetul-de-ministri/>
4. Cauza BORDEIANU c. MOLDOVEI, (Cererea nr. 49868/08), hotărârea din 11 ianuarie 2011, [Accesat 08.12.2016], Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-124034>
5. LUNTRE ȘI ALȚII c. MOLDOVEI, (Cererile nr. 2916/02, 21960/02, 21951/02, 21941/02, 21933/02, 20491/02, 2676/02, 23594/02, 21956/02, 21953/02, 21943/02, 21947/02 și 21945/02), hotărârea din 15 iunie 2004, [Accesat 08.12.2016], Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112671>
6. OLARU ȘI ALȚII c. MOLDOVEI, (Cererile nr. 476/07, 22539/05, 179/08 și 1316/07), hotărâre din 28 iulie 2009, [Accesat 08.12.2016], Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-127940>
7. Legea R.Moldova nr. 113 din 17.06.2010 privind executorii judecătorești, publicată la 23.07.2010 în Monitorul Oficial Nr. 126-128 art Nr: 406, [Accesat 08.12.2016], Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=335333>
8. Communication from the Republic of Moldova concerning the case of Bordeianu against Republic of Moldova (Application No. 49868/08), DH-DD(2014)1170, 07/10/2014, [Accesat 08.12.2016], Disponibil:

- <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804a7805>
9. CAUZA AVRAM ȘI ALȚII c. MOLDOVEI (Cererea nr. 41588/05) hotărârea din 5 iulie 2011, [Accesat 08.12.2016], Disponibil:
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-124040>
 10. Communication from the Republic of Moldova concerning the case of Avram against Republic of Moldova (Application No. 41588/05), DH-DD(2012)883, 2 October 2012, [Accesat 08.12.2016], Disponibil:
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804a7c54>
 11. Recomandarea nr. 6 din 01 noiembrie 2012 “Privind satisfacția echitabilă” a Curții Supreme de Justiție, Direcției Agent Guvernamental a Ministerului Justiției [Accesat 08.12.2016], Disponibil:
http://jurisprudenta.csj.md/search_rec_csj.php?id=21
 12. 12. G.B. și R.B. c. MOLDOVEI (Cererea nr. 16761/09) hotărârea din 18 decembrie 2012 [Accesat 08.12.2016], Disponibil:
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-124606>
 13. Communication from the Republic of Moldova concerning the case of G.B. and R.B. against Republic of Moldova (Application No. 16761/09) DH-DD(2014)447, 07/04/2014, [Accesat 08.12.2016], Disponibil:
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804acc76>
 14. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție Nr. 8 din 24 decembrie 2012 “Cu privire la examinarea litigiilor privind repararea prejudiciului moral și material cauzat persoanelor deținute prin violarea art. 3, 5, 8 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale” [Accesat 08.12.2016], Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=42

Prezentat la: 15.03.2017